

27 Ιουνίου 2015

Οι τρεις δείχτες (Μητροπολίτη Διοκλείας Καλλίστου Γουέαρ)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο:imverias.blogspot.com

Ο Θεός είναι ο Ένας που αγαπάμε, ο προσωπικός μας φίλος. Δεν χρειάζεται ν' αποδείξουμε την ύπαρξη ενός προσωπικού φίλου. Ο Θεός, λέει ο Olivier Clement, «δεν είναι εξωτερική μαρτυρία, αλλά το μυστικό κάλεσμα μέσα μας». Αν πιστεύουμε στον Θεό, είναι γιατί τον γνωρίζουμε άμεσα από τη δική μας εμπειρία και όχι από λογικές αποδείξεις. Παρ' όλ' αυτά, είναι ανάγκη να γίνει εδώ μία διάκριση ανάμεσα στην «εμπειρία» και στις «εμπειρίες». Άμεση εμπειρία μπορεί να υπάρξει χωρίς να συνοδεύεται αναγκαστικά από ιδιαίτερες εμπειρίες. Υπάρχουν πράγματι πολλοί που έφτασαν να πιστέψουν στον Θεό από κάποια φωνή η από κάποιο όραμα, σαν κι αυτό που δέχθηκε ο απ. Παύλος στο δρόμο για τη Δαμασκό (Πράξ. 9, 1-9). Υπάρχουν όμως πολλοί άλλοι που ποτέ δεν έχουν περάσει από ιδιαίτερες εμπειρίες αυτού του τύπου αλλά μπορούν να βεβαιώσουν ότι, σ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και στο σύνολό της, αισθάνονται μία ολοκληρωτική εμπειρία του ζωντανού Θεού, μία πεποίθηση που υφίσταται σ' ένα επίπεδο πιο στέρεο απ' όλες τις αμφιβολίες τους. Ακόμη κι αν δεν μπορούν να δώσουν μαρτυρία για μίαν ορισμένη θέση ή στιγμή, όπως μπόρεσε ο άγ. Αυγουστίνος, ο Pascal ή ο Wesley, μπορούν να ισχυριστούν μ' εμπιστοσύνη: Ξέρω τον Θεό προσωπικά.

Τέτοια επομένως, είναι η βασική «μαρτυρία» για την ύπαρξη του Θεού: μία πρόσκληση για άμεση εμπειρία (αλλά όχι αναγκαστικά για εμπειρίες). Όμως, ενώ δεν μπορούν να υπάρξουν λογικές αποδείξεις για τη Θεία πραγματικότητα, υπάρχουν ορισμένοι «δείχτες». Στον κόσμο γύρω μας όπως επίσης μέσα μας, υπάρχουν γεγονότα, που ζητούν μία ερμηνεία, αλλά που μένουν ανερμήνευτα, αν δεν αφεθούμε στην πίστη σ' ένα προσωπικό Θεό. Τρεις τέτοιοι δείχτες πρέπει ν' αναφερθούν ιδιαίτερα.

*

Πρώτος, είναι ο κόσμος γύρω μας. Τί βλέπουμε; Πολλή ακαταστασία και φανερή φθορά, πολύ τραγική απελπισία και φαινομενικά άχρηστο πόνο. Αυτό είναι όλο; Βέβαια όχι. Αν υπάρχει ένα «πρόβλημα κακού», υπάρχει επίσης κι ένα «πρόβλημα καλού». Οπουδήποτε κοιτάξουμε, δεν βλέπουμε μόνο σύγχυση αλλά και ομορφιά. Στη χιονονιφάδα, στο φύλλο ή στο έντομο, ανακαλύπτουμε σχέδια δομημένα με μίαν ευαισθησία και ισορροπία που τίποτε φτιαγμένο απ' την ανθρώπινη επιδεξιότητα δεν μπορεί να το φτάσει. Δεν πρόκειται να ερμηνεύσουμε συναισθηματικά αυτά τα πράγματα αλλά δεν μπορούμε να τ' αγνοήσουμε. Πώς και γιατί εμφανίστηκαν αυτά τα σχέδια; Αν πάρω ένα πακέτο με κάρτες μόλις φερμένες από το εργοστάσιο, με τις τέσσερις άκρες τακτικά τοποθετημένες σε

σειρά κι αρχίσω να το ανακατεύω, τότε όσο ανακατεύονται τόσο το αρχικό σχέδιο θα εξαφανίζεται και θ' αντικαθίσταται από μίαν ανόητη αντιπαράθεση.

Αλλά στην περίπτωση του σύμπαντος έχει συμβεί το αντίθετο. Μέσ' από ένα χάος αρχικό έχουν ξεπηδήσει σχέδια με πολυμορφία και νόημα που ολοέν' αυξάνουν, κι ανάμεσα σε όλ' αυτά τα σχέδια το πιο πολύμορφο και το πιο σημαντικό είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Γιατί θα έπρεπε η διαδικασία που συμβαίνει στο πακέτο με τις κάρτες ν' αντιστραφεί ακριβώς στο επίπεδο του σύμπαντος; Τί ή ποιός είναι υπεύθυνος γι αυτή την κοσμική τάξη και το σχέδιο; Τέτοια ερωτήματα δεν είναι παράλογα. Είναι η ίδια η λογική που με σπρώχνει να ψάξω για μία ερμηνεία οπουδήποτε διακρίνω τάξη και νόημα.[...]

«Κοίταξε τον ουρανό, τον ήλιο και τη σελήνη και τ' αστέρια, το σκοτάδι και το φως, και τη γη που είναι απλωμένη πάνω στα νερά, πώς είναι ρυθμισμένα, Κύριε, από την πρόνοιά σου!

Κοίταξε τα διάφορα ζώα και τα πουλιά και τα ψάρια πώς στολίζονται με τη στοργική σου φροντίδα, Κύριε! Και γι' αυτό το θαύμα, επίσης απορούμε: πώς έχεις δημιουργήσει τον άνθρωπο από τη σκόνη και πόσο διαφέρουν στην εμφάνιση τ' ανθρώπινα πρόσωπα: ακόμη κι αν μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε όλους τους ανθρώπους απ' όλο τον κόσμο, δεν θα υπήρχε ούτε ένας με την ίδια εμφάνιση αλλά ο καθένας, με τη σοφία του Θεού, έχει τη δική του εμφάνιση. Ας θαυμάσουμε ακόμη πως τα πουλιά τ' ουρανού φεύγουν απ' τον παράδεισό τους: δεν μένουν σε μία χώρα αλλά φεύγουν δυνατά και αδύνατα μαζί, προς όλες τις χώρες στην προσταγή του Θεού, σ' όλα τα δάση και τους αγρούς» (Vladimir Monomakh).

*

Αυτή η παρουσία του νοήματος μέσα στον κόσμο μαζί με τη σύγχυση, της συνοχής και της ομορφιάς μαζί με την ασημαντότητά μας δίνει ένα πρώτο «δείχτη» προς τον Θεό. Βρίσκουμε ένα δεύτερο «δείχτη» μέσα μας. Γιατί, πέρ' απ' την επιθυμία μου για ευχαρίστηση και την απαρέσκειά μου για τον πόνο, να έχω μέσα μου ένα αίσθημα καθήκοντος και ηθικής υποχρέωσης, μίαν αίσθηση του σωστού και του λάθους, μία συνείδηση; Και αυτή η συνείδηση δεν μου λέει απλώς να υπακούω σε κανόνες που με δίδαξαν άλλοι· είναι προσωπική. Γιατί, επί πλέον, έτσι καθώς είμαι τοποθετημένος μέσα στο χρόνο και στο χώρο, βρίσκω μέσα μου αυτό που ο Νικόλαος Καβάσιλας ονομάζει «απέραντη δίψα» ή δίψα για ό,τι είναι αιώνιο; Ποιός είμαι; Τί είμαι;

Η απάντηση σ' αυτές τις ερωτήσεις κάθε άλλο παρά φανερή είναι. Τα όρια του ανθρώπου είναι εξαιρετικά πλατιά· ο καθένας από μας ξέρει πολύ λίγα για τον

αληθινό και βαθύ εαυτό του. Με τις εξωτερικές κι εσωτερικές αντιληπτικές μας ικανότητες, με τη μνήμη μας και με τη δύναμη του ασυνειδήτου, εκτεινόμαστε πάνω απ' το διάστημα, απλωνόμαστε προς τα πίσω και προς τα εμπρός μέσα στο χρόνο, και φτάνουμε πέρ' απ' το χώρο και το χρόνο μέσ' την αιωνιότητα. «Μέσα στην καρδιά είναι απύθμενα βάθη», βεβαιώνουν οι Ομιλίες του αγ. Μακαρίου. «Δεν είναι παρά ένα μικρό σκεύος: κι όμως υπάρχουν εκεί δράκοι και λιοντάρια και δηλητηριώδη πλάσματα και όλοι οι θησαυροί της κακίας: άγρια, απότομα μονοπάτια υπάρχουν εκεί και ανοιχτά χάσματα. Εκεί επίσης υπάρχει ο Θεός, υπάρχουν οι άγγελοι, υπάρχει ζωή και Βασιλεία, υπάρχει φως και οι Απόστολοι, οι ουράνιες πολιτείες και οι θησαυροί της χάριτος: τα πάντα υπάρχουν εκεί».

Μ' αυτό τον τρόπο έχουμε ο καθένας μέσα στη δική μας καρδιά, ένα δεύτερο «δείκτη» Τί σημαίνει η συνείδησή μου; Ποιά είναι η ερμηνεία για την αίσθηση του απείρου που έχω; Μέσα μου υπάρχει κάτι που, συνέχεια, με κάνει να κοιτάζω πέρ' απ' τον εαυτό μου. Μέσα μου φέρνω μία πηγή θαύματος, μία πηγή για μία συνεχή αυτοϋπέρβαση.

*

Ένα τρίτος «δείκτης» πρέπει να βρεθεί στις σχέσεις μου με τους άλλους ανθρώπους.

Για τον καθένα από μας -ίσως μία ή δύο φορές μόνο σ' όλη την πορεία της ζωής μας- έχουν υπάρξει ξαφνικές αποκαλυπτικές στιγμές, όπου μας φανερώθηκε η πιο βαθιά ύπαρξη και η αλήθεια ενός άλλου, και αποκτήσαμε εμπειρία της εσωτερικής του ζωής σαν να ήταν δική μας. Και αυτή η συνάντηση με την αληθινή προσωπικότητα ενός άλλου είναι, γι' άλλη μία φορά, μία επαφή με το υπερβατικό και το άχρονο, με κάτι πιο δυνατό απ' το θάνατο. Το να πούμε στον άλλο, μ' όλη μας την καρδιά, «Σ' αγαπώ», είναι σαν να λέμε, «Δεν θα πεθάνεις ποτέ». Σε τέτοιες στιγμές προσωπικής μετοχής ξέρουμε, όχι από επιχειρήματα αλλ' από άμεση βεβαιότητα, ότι υπάρχει ζωή πέρ' απ' το θάνατο.Γι' αυτό στις σχέσεις μας με άλλους, καθώς και στην εμπειρία μας με τους εαυτούς μας, έχουμε στιγμές υπερβατικότητας που μαρτυρούν ότι κάτι βρίσκεται πιο πέρα. Πώς θα μπορέσουμε να είμαστε πιστοί σ' αυτές τις στιγμές και να τις νοιώθουμε;

Αυτοί οι τρεις «δείχτες» - στον κόσμο γύρω μας, στον κόσμο μέσα μας, και στις διαπροσωπικές μας σχέσεις- μπορούν να βοηθήσουν όλοι μαζί, σαν ένας τρόπος προσέγγισης, φέρνοντάς μας στο κατώφλι της πίστης στον Θεό. Κανείς απ' αυτούς τους «δείχτες» δεν αποτελεί μία λογική απόδειξη. Αλλά ποιά είναι η άλλη εκλογή; Μπορούμε να πούμε ότι η φανερή τάξη στο σύμπαν είναι απλή σύμπτωση, ότι η συνείδηση είναι μόνο το αποτέλεσμα του κοινωνικού εθισμού, και ότι, όταν η ζωή

σ' αυτό τον πλανήτη τελικά εκλείψει, όλ' αυτά που το ανθρώπινο γένος έχει ζήσει ως εμπειρίες και όλες οι δυνατότητές μας θα είναι σαν να μην είχαν υπάρξει ποτέ; Μία τέτοια απάντηση μου φαίνεται όχι μόνο καθόλου ικανοποιητική και απάνθρωπη, αλλά και τρομερά παράλογη.

Είναι βασικό στοιχείο στο χαρακτήρα μου σαν ανθρώπου να ψάχνω παντού για σημαντικές ερμηνείες. Το κάνω αυτό και με τα μικρότερα πράγματα στη ζωή μου: δεν θα το κάνω με τα μεγαλύτερα; Η πίστη στον Θεό με βοηθάει να καταλάβω γιατί ο κόσμος θά 'πρεπε νά 'ναι όπως είναι, όχι μόνο με την ομορφιά του αλλά και με την ασχήμια του· γιατί θά 'πρεπε νά 'μαι όπως είμαι, όχι μόνο με την ευγένειά μου αλλά και με την ευτέλειά μου και γιατί θά 'πρεπε ν' αγαπώ τους άλλους, βεβαιώνοντας την αιώνια αξία τους. Δίχως την πίστη στον Θεό δεν μπορώ να δω άλλη ερμηνεία για όλ' αυτά. Η πίστη στον Θεό με κάνει ικανό ν' αντιλαμβάνομαι τα πράγματα, να τα βλέπω σαν ένα σύνολο αρμονικό, μ' ένα τρόπο που τίποτε άλλο δεν μπορεί να μου το δώσει. Η πίστη με κάνει ικανό να κάνω από τα πολλά το ένα.

(Μητροπ. Διοκλείας Καλλίστου Γουέαρ, Ο Ορθόδοξος δρόμος, εκδ. Επτάλοφος, Αθήνα 1983, σ. 23-27)